

Карасевич А. О.

Лисенко Л. Г.

Уманський державний педагогічний

Університет імені Павла Тичини

ПРОЯВИ СЕПАРАТИЗМУ В КАТАЛОНІІ ЯК ЧИННИК ЗМІН В ІСПАНІІ

В 90-х роках ХХ століття на політичній мапі світу з'явилося майже тридцять нових країн. Проте й сьогодні продовжується процес перекроювання кордонів в деяких регіонах планети, що пов'язано, з одного боку, з розгортанням рухів, спрямованих на консолідацію націй та утворення нових держав, з іншого – поширюються сепаратистські виступи, які ведуть до відокремлення регіонів і проголошення їх суверенними територіями.

Метою наукової розвідки є дослідження сепаратистського руху в Каталонії та аналіз його наслідків для Іспанії

Розгортання сепаратистських рухів в деяких країнах-членах Європейського Союзу, що може призвести до появи нових держав на європейському континенті, стало однією з найважливіших проблем для Об'єднаної Європи. Так, сепаратистські настрої в Іспанії, яка є унітарною децентралізованою державою, територіально-адміністративними одиницями якої є 19 автономних областей, що об'єднують 50 провінцій, поширюються в Каталонії, Країні Басків, Галісії.

За конституцією Іспанії 1978 року регіони отримали право на самоврядування. Це стало можливим тільки після смерті каудільо Франко, коли була відновлена в країні монархія. В Каталонії в останні роки зростає кількість прихильників відновлення її суверенітету. Однією з причин стала економічна криза в Європейському Союзі, яка найбільш суттєво вплинула на стан іспанської економіки. 20 липня 2012 року, коли країни єврозони узгодили програму фінансової допомоги банкам Іспанії обсягом до 121 млрд. доларів, Валенсія першою заявила, що потребує державної допомоги. Більшість в регіональних органах влади Валенсії мають представники правоцентристської

партії прем'єр-міністра Іспанії Маріана Рахоя, які заявили, що економіка Валенсії перебуває у стані рецесії, що відбувається падіння цін на нерухомість, є випадки банкрутства, дефіцит її бюджету зріс з 3,87% регіонального ВВП до 4,5% , не акцентуючи уваги на фактах розкрадання державних коштів високопосадовцями, проявах кумівства і корупції. Борг Валенсії оцінювався на той час в 20% ВВП регіону [1, с. 31]. За нею відразу про необхідність державної допомоги заявила Мурсія. Рамон Луїс Валькарсель, президент Мурсії, визнав, що в 2012 році регіон не зможе виконати план зі зменшення дефіциту бюджету.

Каталонія, яка виробляє п'яту частину продукції Іспанії, має ВВП на особу 27,05 тисяч євро проти 23,1 тисяч євро по країні, населення – 7,5 млн., теж заявила, що їй потрібний фонд ліквідності, який без фінансової допомоги іспанського уряду створити неможливо, податкова незалежність, яку мають лише Країна Басків та Наварра. Це викликало восени 2011 року активізацію в Каталонії громадського руху за відділення від Іспанії. 11 вересня 2012 року в Барселоні на мирний марш з прапорами й гаслами вийшли сотні тисяч громадян (за оцінками, 8% із 7,5 млн. населення регіону) [2, с. 20]. Цього дня в Каталонії відзначається Діада – національний день провінції, який знаменує день втрати Каталонією незалежності, коли 299 років тому назад, 11 серпня 1714 року, під час війни за іспанську спадщину, Барселона, яка воювала на боці австрійського ерцгерцога Карла, пала під натиском військ іспанського короля Філіпа V. До цього дня понад сім століть Каталонія була незалежною державою, а з 1714 року всі її спроби відновити незалежність закінчувались поразкою.

Діада 2011 року здивувала не тільки Іспанію, але й усю Європу. Лідер регіонального уряду, націоналіст Артур Мас, публічно підтримав демонстрантів, заявивши, що Каталонії потрібна державність [2, с. 20]. Під час зустрічі з прем'єр-міністром Іспанії президент Каталонії вимагав довготривалого зменшення податків для каталонців, тому що з їхніх кишень надходить до державного бюджету 8% ВВП Каталонії, тобто 21 млрд. доларів

щороку [2, с. 20], надання права Женералітату (уряду Каталонії) самостійно розпоряджатись регіональним бюджетом. Тим більше, що іспанський уряд обмежив видатки на охорону здоров'я та освіту в регіоні. У зв'язку з тим, що Барселона просила допомоги саме тоді, коли уряд Іспанії сам намагався знайти зовнішні кредити під вигідні відсотки, їй було відмовлено. А. Мас попередив уряд, що таке рішення може розпалити сепаратистські настрої в Каталонії, що він може оголосити вибори до регіонального парламенту, які стануть голосуванням за незалежність Каталонії. Тим більше, що протягом 2009 – 2011 рр. зростаюче невдоволення політикою іспанського уряду з боку каталонців, змусило владу регіону провести шість плебісцитів у різних містах з питання набуття Каталонією незалежності, на яких 90% тих, хто взяв участь у голосуванні, підтримали ідею суверенітету, проте явка громадян була низькою, всього біля 30% [3, с. 5].

25 листопада 2012 року відбулися регіональні вибори, на яких перемогу отримала націоналістична «Конвергенція і союз Каталонії», яка хоча і втратила за результатами виборів 12 місць у регіональному парламенті, все ж отримала 50 місць. Друге місце посіла партія «Ліві республіканці Каталонії», здобувши 21 місце, за ними йдуть Іспанська соціалістична робітничка партія (20 місць), Народна партія (19 місць) та партія «Об'єднані ліві – Зелені» (13 місць) при рекордній явці виборців, яка становила 69,4 % [4, с. 46]. Після виборів партія «Конвергенція і союз Каталонії» і партія «Ліві республіканці Каталонії» об'єднались у правлячу коаліцію і проголосили курс на незалежність Каталонії. В січні 2013 року новий парламент Каталонії проголосував за проведення референдуму про відділення від Іспанії в 2014 році. Підтримали це рішення дві третини депутатів [3, с. 5]. Іспанський уряд у відповідь заявив, що буде через суди блокувати сепаратистські рухи каталонців.

11 вересня 2013 року каталонці вистроїли живий людський ланцюг Via Catalana довжиною в 400 кілометрів, який протягнувся від північного кордону з Францією до південного кордону з Валенсією, тим самим вони продемонстрували всьому світу своє прагнення до суверенітету. Акцію

підтримало понад 1 мільйон каталонців. Цікаво, що активісти з громадської організації «Каталонська національна асамблея» (КНА) в інтерв'ю для німецького часопису Deutsche Welle заявили, що ідею такої масової акції вони запозичили у громадян Прибалтики, коли в 1989 році естонці, литовці та латиші, вимагаючи незалежності від СРСР, вишукувались у живий ланцюг під назвою «Балтійський шлях». Між іншим, сепаратисти із КНА виношують ідею створення суверенної держави не тільки в кордонах сучасної Каталонії, а прагнуть до утворення нової «великої Каталонії», до складу якої увійде територія сучасної Каталонії та «історично пов'язані з нею» території Валенсії, Арагона, Балеарських островів, а також прикордонні регіони Італії та Франції [3, с. 5]. Без сумніву, це занадто фантастичні забаганки сепаратистів із КНА, які, на нашу думку, ніколи не будуть реалізовані.

Опитування, проведені у вересні 2013 року, показали, що кількість прибічників ідеї незалежності Каталонії зросла до 52,5%, а кількість тих, хто не підтримує цю ідею, скоротилась до 24%. Це можна пояснити тим, що економічна ситуація в цілому в Іспанії та Каталонії, зокрема, на сьогоднішній день залишається складною. Так, рівень безробіття в регіоні досяг 24%, борги вже в першому кварталі 2013 року сягнули 51 млн. євро [3, с. 5].

А. Мас ще у червні 2013 року звертався до прем'єр-міністра Іспанії з вимогою дозволити проведення референдуму щодо незалежності Каталонії. Відповідь йому була надана листом тільки через три місяці. Прем'єр-міністр Іспанії закликав А. Маса до нового діалогу та до дотримання конституційних і правових норм. Уряд Іспанії вважає прагнення Каталонії до незалежності зазіханням на територіальну цілісність держави, а проведення референдуму з цього питання, на його думку, суперечить нормам іспанської конституції 1978 року, яка дозволяє урядам регіонів приймати тільки місцеві закони, що не суперечать загальнодержавним. Водночас, прем'єр-міністр Іспанії нагадав сепаратистам, що за чинною конституцією Каталонія має достатньо широкі права самоврядування, її уряд керує школами, лікарнями, закладами культури і, навіть, в'язницями, не має лише права збирати податки та відсутні деякі

атрибути держави. Згодом прем'єр-міністр Іспанії Маріано Рахой вирішив дещо змінити тактику дій за збереження територіальної цілісності держави. Він запропонував Каталонії замість дозволу на проведення референдуму щодо незалежності розширити фінансування регіону з державного бюджету.

Слід констатувати, що каталонська проблема існує і сама по собі нікуди не дінеться. Існує декілька можливих шляхів виходу з цієї ситуації. По-перше, партія А. Маса в кінцевому підсумку прагне незалежності, але до своєї мети вона готова рухатись поступово, не поспішаючи, долаючи одна за одною перепони на своєму шляху. До речі, соціальною основою партії є середній клас, який не готовий до відкритого протиборства між державою і регіоном, його лякає нестабільність, на його поведінку ще мають вплив згадки про громадянську війну в Іспанії в 30-х роках ХХ століття.

По-друге, доля Каталонії, як і рівень сепаратистських рухів, багато в чому залежать від позиції Європейського Союзу. В минулому році А. Мас, отримавши негативну відповідь Мадрида щодо податкової незалежності Каталонії, звернувся до Європейського Союзу за «дорожньою картою» виходу Каталонії із складу Іспанії і входження її до Євросоюзу. Чинівники ЄС пояснили йому, що відділення Каталонії від Іспанії буде означати автоматичний вихід її із складу Об'єднаної Європи. В 2013 році віце-президент Єврокомісії Хоакін Альмунія, коментуючи можливе відділення Каталонії від Іспанії, ще раз нагадав, що «сегрегована частина Іспанії не є частиною ЄС» [3, с. 5]. Вступити ж в якості нового члена до ЄС для Каталонії майже неможливо, тому що для цього потрібна згода всіх країн-членів Євросоюзу, зокрема й Іспанії. Зрозуміло, що Іспанія за жодних умов не дасть своєї згоди на повноправне членство в ЄС свого колишнього регіону.

Якщо Каталонія, здобувши незалежність, вирішить не вступати до Євросоюзу, то більшість громадян не будуть підтримувати створення держави, яка не збирається набувати членство в ЄС. Каталонці своє майбутнє пов'язують тільки з Об'єднаною Європою. Поділяємо думку, висловлену The Economist,

що здобувши незалежність Каталонія, з одного боку, мала б більше бюджетних надходжень, але, з іншого – важчий борговий тягар, ніж Іспанія [4, с. 46].

Ще один шлях розвитку подій запропонували каталонські соціалісти. Вони пропонують змінити форму державного устрою Іспанії з унітарної децентралізованої держави на федерацію, тобто союзна державу, в якій Каталонія буде поряд з іншими регіонами суб'єктом федерації, буде брати участь в розробці та прийнятті федеральної конституції, федеральних законів, будувати двосторонні відносини з іншими суб'єктами, буде мати рівне з іншими суб'єктами представництво у федеральних органах влади. Ідею федерації підтримують приблизно 28% населення Каталонії [2, с. 20].

Каталонці нарікають, що іспанський уряд Маріано Рахоя не хоче визнавати, що Іспанія – багатонаціональна, до того ж й багатомовна країна, що вони фактично утримують більш бідні регіони – Андалусію, Валенсію і Мурсію.

В цій ситуації дійсно було б краще, якби Іспанія формально набула б статусу федеральної держави з федеральним парламентом, новою податковою системою, щоб було зрозуміло, хто і які податки збирає, як розподіляються зібрані кошти, на що витрачаються. Федералізм би означав, що всі суб'єкти федерації мають рівні права і обов'язки. Проте в історії Іспанії в 1873 – 1874 рр. вже був федеральний уряд, який виявився невдалим. Саме тому ідея створення федерації не знайшла широкої підтримки ні в Каталонії, ні в інших регіонах Іспанії. Поділяємо точку зору експертів The Economist, які більш реальною ідеєю вважають надання Каталонії, Країні Басків і, можливо, Галісії більше автономних прав, ніж решті регіонів, і визнання їх окремими культурними утвореннями в кордонах Іспанії. Правда, для запропонованих кроків потрібно внести зміни до Конституції Іспанії.

Вимога Каталонії щодо проведення референдуму з питань незалежності регіону – це ще не революція. Тим більше, сепаратисти Каталонії, на відміну від басків, виступають за цивілізовані та правові методи як здобуття суверенітету, так і виходу із складу Іспанії. Уряд Каталонії вже заявив, що є не

один, а цілих п'ять способів легального проведення референдуму. Розвиток ситуації цілком буде залежним від волі й наполегливості каталонців. Без сумніву, якщо у марші за незалежність бере участь понад мільйон громадян, то це викликає не тільки повагу до нації, а є запорукою її перемоги.

Список використаної літератури:

1. Ще одна слабка ланка: Багатостраждальні уряди в Мадриді та Римі воюють із заборгованістю / The Economist Newspaper Limited // Український тиждень. – 2012. – № 31. – С. 30 – 31.

2. Незалежна Каталонія: Скандал через гроші й суверенітет / The Economist Newspaper Limited // Український тиждень. – 2012. – № 39. – С. 20.

3. Загоруйко Ю. Каталонія жадає незалежності / Юлія Загоруйко. // Зеркало недели. = 2013. – 21 септембра. – С. 5.

4. Каталонські кривди: Навіть якщо привид сепаратизму – небажаний гість, Іспанії будь що потрібно змінюватися / The Economist Newspaper Limited // Український тиждень. – 2012. – № 48. – С. 46.

ЗАЯВКА

Лисенко Людмила Григорівна

Кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

**Тема доповіді: «ПРОЯВИ СЕПАРАТИЗМУ В КАТАЛОНІЇ ЯК ЧИННИК
ЗМІН В ІСПАНІЇ».**

Назва секції та підсекції: Процеси і тренди світової історії

Домашня адреса: 20300 Черкаська обл., м. Умань, зав. Мілованова, буд. 4,
кв. 1.

Тел. /04744/ 3-11-62.

Електронна адреса: politologyl@gmail.com.

ЗАЯВКА

Карасевич Анатолій Олександрович

Кандидат філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

**Тема доповіді: «ПРОЯВИ СЕПАРАТИЗМУ В КАТАЛОНІЇ ЯК ЧИННИК
ЗМІН В ІСПАНІЇ».**

Назва секції та підсекції: Процеси і тренди світової історії.

Домашня адреса: 20300 Черкаська обл., м. Умань, зав. Мілованова, буд. 4,
кв. 1.

Тел. /04744/ 3-11-62.

Електронна адреса: politologyl@gmail.com.

ПриватБанк

Економте своє время, поручив Приватбанку совершать за Вас повторяющиеся платежи (на пример, коммунальные). Оформите регулярный платеж. Отправьте 3601 на номер 10060. По дробнее на www.pb.ua/geg

Черкасское ГРУ, Отделение "Центр развития бизнеса #3"
20300, Черкаська обл., м.Умань, вул.Шевчен
ка, буд.11/5
Дата 17-12-2013 11:47:09

Внесення на рахунок

Рахунок/карта: 5168757201562594

Сума: 100.00 UAH

Комісія: 1.0 UAH

Разом: 101.00 UAH

П.І.Б. платника: *Пашенко В.І.* Пашенко Віктор Іванович

П.І.Б. одержувача: Пашенко Віктор Іванович

Зміст операції: Надходження готівки за пла
тінними картками [SAMDNFF000112933780] Пла

тник: Пашенко Віктор Іванович

ЕЦП: cs271178pin3121711470285

Підпис касира

Касир: Попович Інна Николаевна

--Дякуємо--